

МЕЖДУНАРОДНО СРАВНЕНИЕ НА РАЗХОДИТЕ ЗА СВЪРЗАНИТЕ С РАБОТАТА ЗЛОПОЛУКИ И ЗАБОЛЯВАНИЯ

Икономическите предимства на безопасността и здравето при работа никога не са били по-очевидни. Новите оценки, направени в рамките на международен проект, показват, че свързаните с работата злополуки и заболявания струват на ЕС поне 476 млрд. евро годишно. Само разходите за свързани с работата ракови заболявания възлизат на 119,5 млрд. евро. Резултатите от проекта бяха представени пред XXI Световен конгрес по безопасност и здраве при работа, който се проведе през септември в Сингапур, и са публикувани на уебсайта на EU-OSHA чрез интерактивна визуализация на данни.

Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA) полага усилия да информира органите, вземащи решения в сферата на политиката, стопанската дейност и науката, с оглед да се осмислят по-добре икономическите ефекти от безопасността и здравето при работа. За целта EU-OSHA предлага резултатите от проучвания с висока научна стойност, разглеждащи икономическите ефекти от свързаните с работата злополуки и заболявания върху обществото и стопанската дейност.

Например през последните няколко години бяха проведени изследователски проекти на базата на анализи на разходите и ползите от мерките за безопасност и здраве при работа за малки и средни предприятия (МСП) и се анализираха евентуалните икономически стимули за превантивни действия, например точкови системи за застраховка срещу злополука. Най-новият проект на EU-OSHA се изпълнява на макроикономическо ниво и разглежда социалните разходи в резултат на недостатъчните превантивни действия, като е направено сравнение на европейско и международно равнище. Тази инициатива се провежда в рамките на мандата, предоставен на EU-OSHA от Европейската комисия, който е заложен като приоритет в Стратегическата рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 г.¹

Формирането на цялостна оценка на разходите за свързаните с работата злополуки и заболявания е сложна задача. Важно е обаче обществените органи, вземащи решения, да отчитат последиците от недостатъчните превантивни действия и съответно да планират ефективни мерки в различни сфери на политиката. Ако не бъде намерено равностойно финансово изражение на икономическите ефекти върху качеството на живот и труд на хората, има опасност да не им се обърне достатъчно внимание както на политическо ниво, така и в ежедневието на хората.

С оглед на това EU-OSHA се стреми да удовлетвори тази потребност чрез двуетапен проект за преглед „Разходи и ползи от безопасността и здравето при работа“, който има за цел да разработи модел за икономическо остойностяване, позволяващ формирането на надеждни оценки на разходите. На първия етап от проекта е проведено мащабно проучване за идентифициране и оценка на наличните данни във всяка държава членка, които могат да се използват за разработване на модел за изчисляване на разходите (2017 г.²).

На втория етап, първоначалните резултати от който са представени тук, се създава модел за приблизителна оценка на икономическите разходи на базата на налични международни източници с данни (EU-OSHA в сътрудничество с Международната организация на труда (МОТ), Министерството на социалната политика на Финландия, Финландския институт за професионално здраве (FIOH), Институт по безопасност и здраве на работното място на Сингапур и Международната комисия по професионално здраве (ICOH)).

Проектът включва и провеждането на семинар през 2019 г. с участието на заинтересованите страни, на който ще бъде обсъдено значението на модела за политиките и практиките в областта на безопасността и здравето при работа, както и последващо разпространение и оценка през

¹ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=151&langId=de>

² <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/estimating-cost-work-related-accidents-and-ill-health-analysis/view>

2020 г. С цел улесняване на достъпа до данните и тяхната оценка ще бъдат разработени инструмент за визуализиране на данните и инфографики .

Методология

Методът се основава на оценка на годините живот при отчитане на инвалидността (DALY), която може да бъде причинена от заболявания или злополуки. След това се прави сравнение с идеалния сценарий, при който държавата или регионът не отчитат загуба на DALY — нито чрез отсъствия от работа, нито чрез злополуки или заболявания с летален изход.

По принцип методът се основава на редица свързани с работата здравословни проблеми, които могат да бъдат идентифицирани за конкретна държава, например наранявания, заболявания и смущения, както с летален, така и нелетален изход. Те се вземат предвид, като се изчисляват смъртните случаи, броят на загубените години живот (YLL), годините живот с инвалидност (YLD) и сумата от тези числа, която дава годините живот, коригирани с отчитане на инвалидността (DALY). Изчисленията се базират на текущи данни от MOT и Института по здравни показатели и оценка (IHME). Данните от IHME се актуализират ежегодно в рамките на проекта „Глобална тежест на заболяванията“, ³ като най-новите са от 2015 г. Тези данни обаче покриват само определени свързани с работата рискове, което означава, че трябва да се коригират с данните от MOT (Takala et al., 2017 г.), в противен случай проблемът остава подценен. След това дялът (процентът) на годишните DALY, причинени от свързани с работата рискове, представени в абсолютни стойности на годишен брой работни години в дадена държава, се изразява като процентна загуба на брутен вътрешен продукт (БВП), който също може да се представи чрез финансови показатели. Разходите се изчисляват, като DALY за държавата се умножат по БВП на служител от тази държава. За повече информация посетете уебсайта на EU-OSHA. ⁴

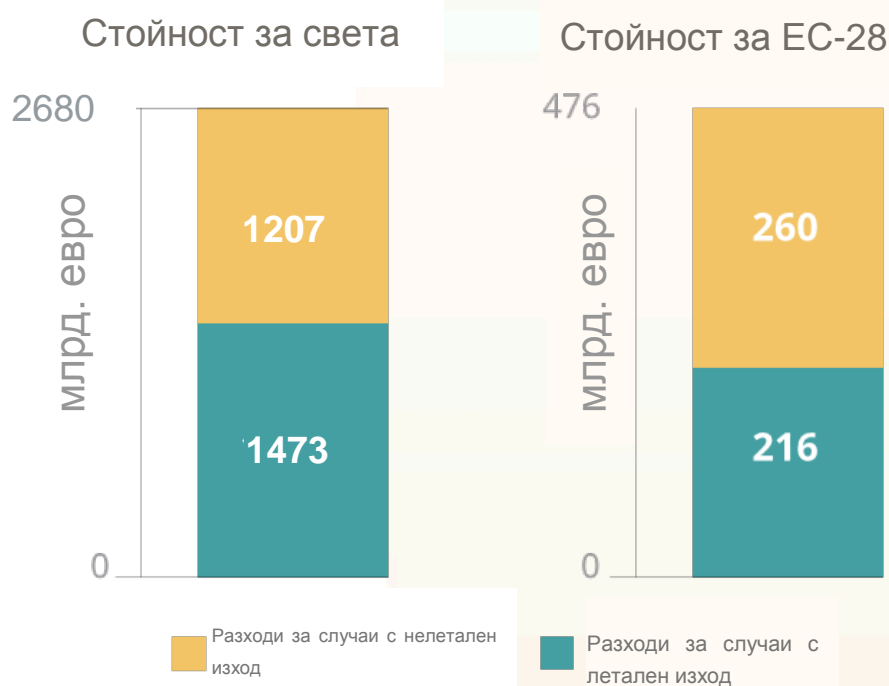
Резултати

Разходите в световен и европейски мащаб за свързани с работата злополуки и заболявания са значителни. Фиг. 1 показва разходите в световен мащаб на стойност 2680 млрд. евро, което е 3,9 % от световния БВП. За сравнение разходите в европейски мащаб на стойност 476 млрд. евро представляват 3,3 % от европейския БВП, което е пропорционално под средната стойност за света. Разпределението на разходите между случаи с летален и нелетален изход в световен мащаб и в ЕС-28 е почти равномерно: на всяка от категориите се пада приблизително половината от общите разходи.

³ <http://vizhub.healthdata.org/gbd-compare/>

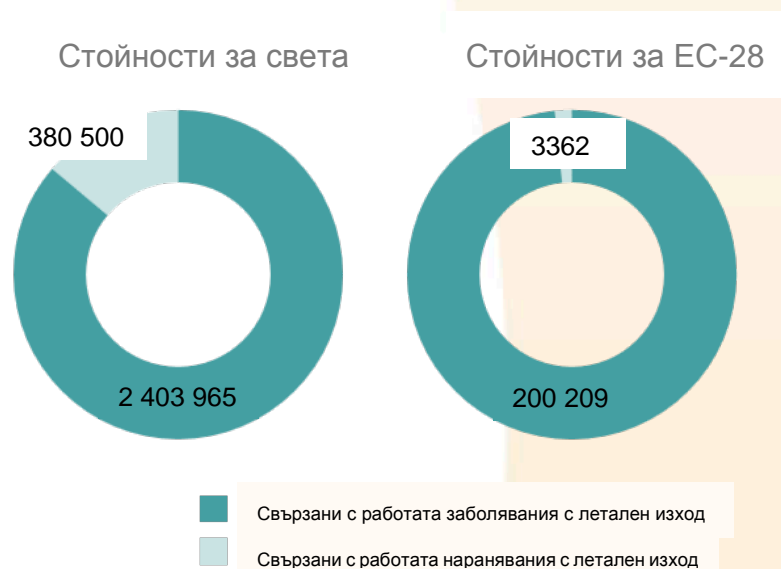
⁴ <https://visualisation.osha.europa.eu/osh-costs#!/about-estimates>

Фигура 1: Разходи за свързани с работата злополуки и заболявания — в света и в ЕС-28

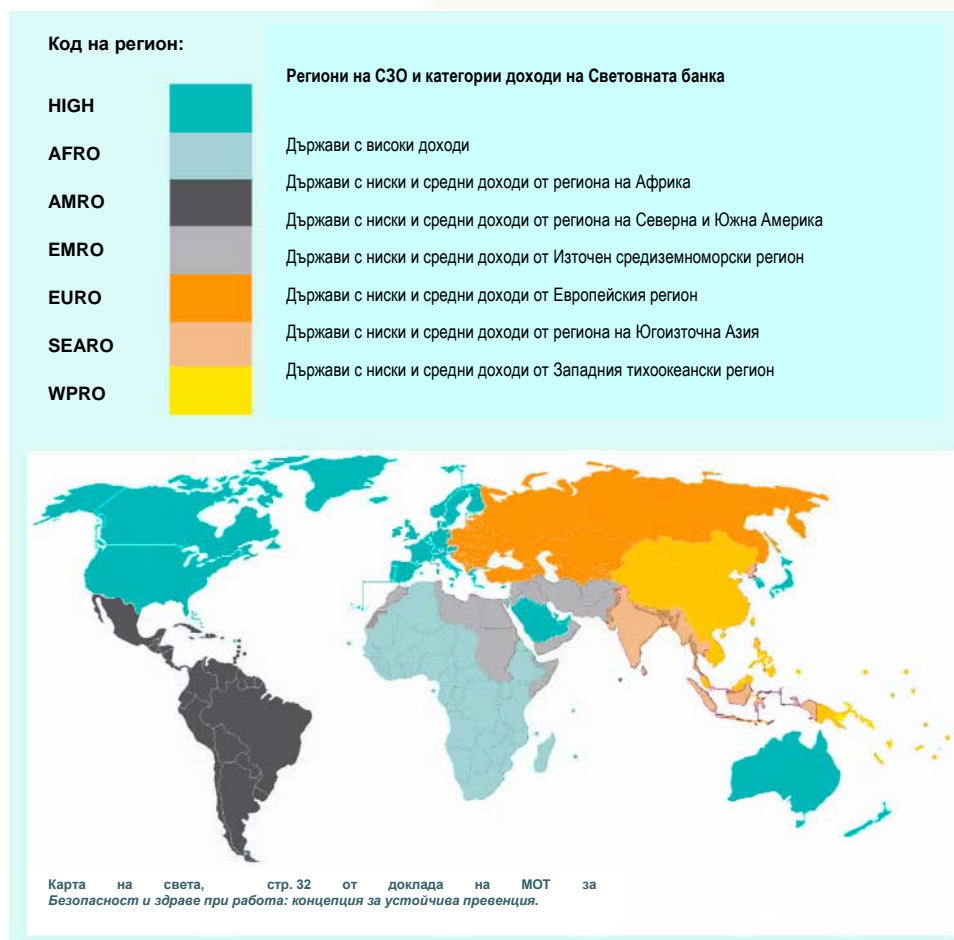
Други разлики между стойностите за света и ЕС се проявяват, като се вземе предвид само броят на смъртните случаи. От фиг. 2 става ясно, че делът на общия брой на смъртните случаи, представен чрез свързани с работата злополуки с летален изход е значително по-малък в Европа (1,8 %), отколкото в света (15,8 %). Първо, може да се предположи, че причина за това е по-високото ниво на безопасност и здраве при работа в Европа, и, второ, че по-високото ниво на очаквана продължителност на живот в ЕС влияе на по-високия дял на заболяванията с летален изход.

Фигура 2: Смъртни случаи в света и в ЕС-28 поради свързани с работата заболявания и наранявания

Данните за света могат да бъдат разбити по световни региони на Световната здравна организация (СЗО), което позволява по-точен анализ. Фиг. 3 показва в кои региони попадат отделните държави. Почти всички региони на СЗО са свързани с географски области, освен групата HIGH, в която са включени държави с високи доходи. В допълнителния анализ Европейският съюз (ЕС-28) е представен като допълнителна група, състояща се от държави в регионите HIGH и EURO на СЗО.

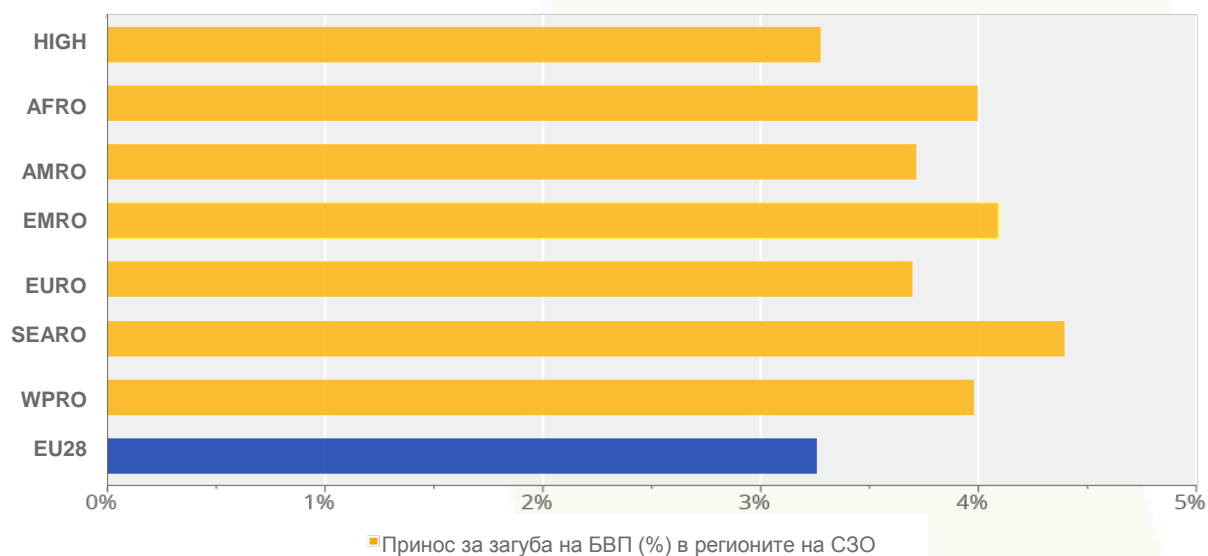
Фигура 3: Световни региони съгласно класификацията на СЗО

Разходите за свързани с работата злополуки и заболявания като процент от БВП на регионите на СЗО са представени на фиг. 2. В сравнение с другите световни региони ЕС има най-ниски разходи в процентно отношение. Обща тенденция е разходите на по-богатите региони да са пропорционално по-ниски в сравнение с тези в по-малко развитите държави. Както показват и други проучвания (Световен икономически форум, 2013 г.⁵), съществува положителна връзка между здравословните условия на труд и просперитета и конкурентоспособността на даден регион. От социална гледна точка инвестициите в превантивни действия и безопасност и здраве при работа оказват положително въздействие върху просперитета на региона.

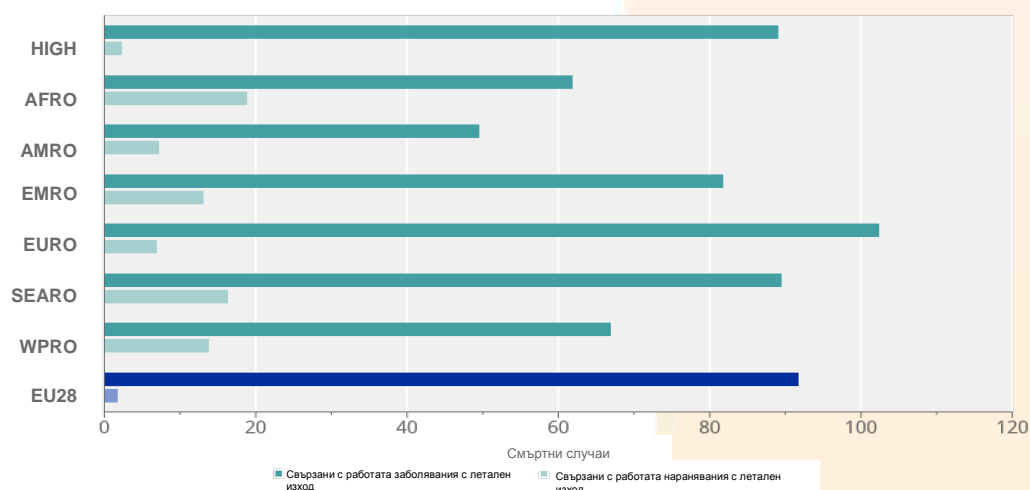
⁵ http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf

Фигура 4: Разходи за свързани с работата злополуки и заболявания в регионите на СЗО.

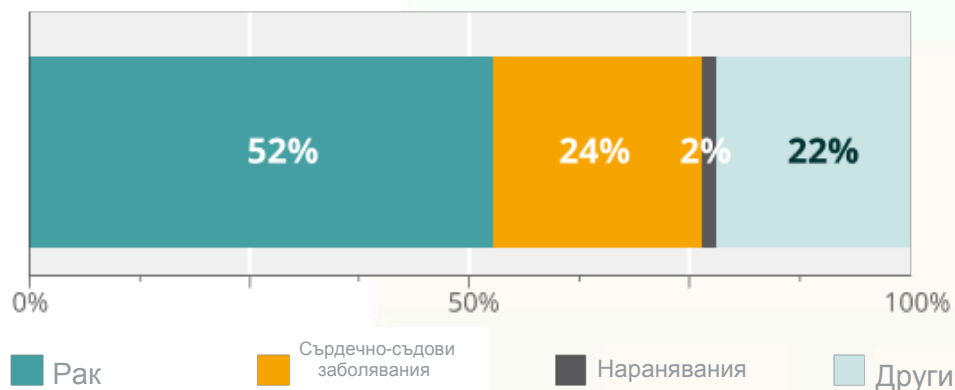
По-малкият брой злополуки с летален изход на работното място в индустриализираните държави като дял от общия брой смъртни случаи може да се види в анализа на регионите на СЗО на фиг. 5. Регионите HIGH и EU-28 са с най-нисък дял на злополуки. Друг важен фактор, освен общия икономически и технологичен напредък в засегнатите държави, е икономическата структура на регионите. В по-малко развитите страни се разчита повече на земеделие и строителство, които са сектори с по-висок дял на злополуки в сравнение със сектора на услугите, преобладаващ в индустриализираните държави. Изненадващ е фактът, че броят на свързаните с работата заболявания с летален изход в държавите от регионите HIGH и EU-28 е по-висок, отколкото в повечето други световни региони. Това показва, че по-добрите условия на труд в индустриализираните държави оказват влияние по-скоро върху дела на злополуките, отколкото върху случаите на заболявания.

Фигура 5: Свързани с работата злополуки и заболявания с летален изход в регионите на СЗО, изразено в смъртни случаи на 100 000 служители

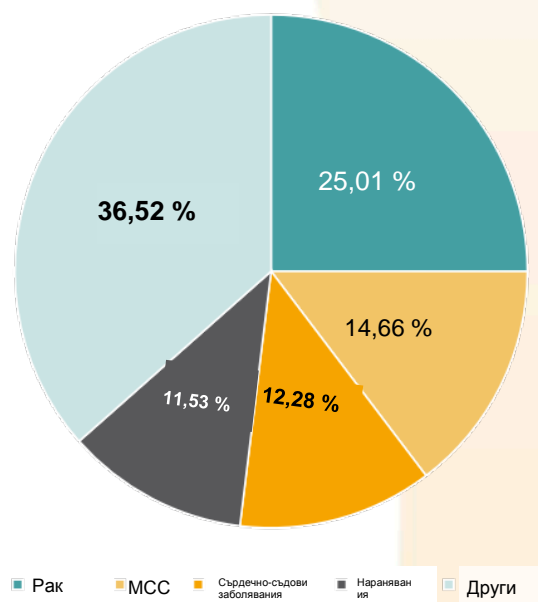
Тъй като EU-OSHA е агенция на ЕС, в проекта са включени допълнителни подробни анализи за държавите от ЕС-28. Първо са идентифицирани основните фактори, на които се дължат почти 80 % от смъртните случаи при свързаните с работата злополуки и заболявания, а именно ракови заболявания, сърдечно-съдови заболявания и злополуки с летален изход на работното място (вж. фиг. 6).

Фигура 6: Причини за смъртни случаи, свързани с работата (%) в ЕС-28

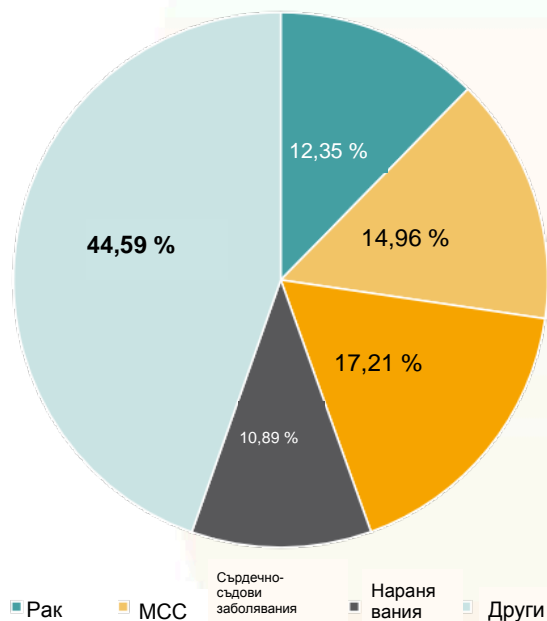
Стойностите на DALY за тези основни причини за свързани с работата смъртност и заболяемост се изчисляват за всички държави от ЕС с цел процентно изразяване на дела (%) на тези причини за отделните държави. На фиг. 7 са показани свързаните с работата неблагоприятни въздействия върху здравето, които причиняват най-големи загуби по отношение на години живот (DALY) във всички държави от ЕС-28. Челно място заемат раковите заболявания, след тях се подреждат съответно мускулно-скелетните смущения, сърдечно-съдовите заболявания и нараняванията. В категория „Други“ са събрани останалите заболявания, напр. психични или заразни заболявания.

Фигура 7: Дял (%) в ЕС-28 на основните причини за свързани с работата смъртност и заболяемост, изразено в DALY на 100 000 служители

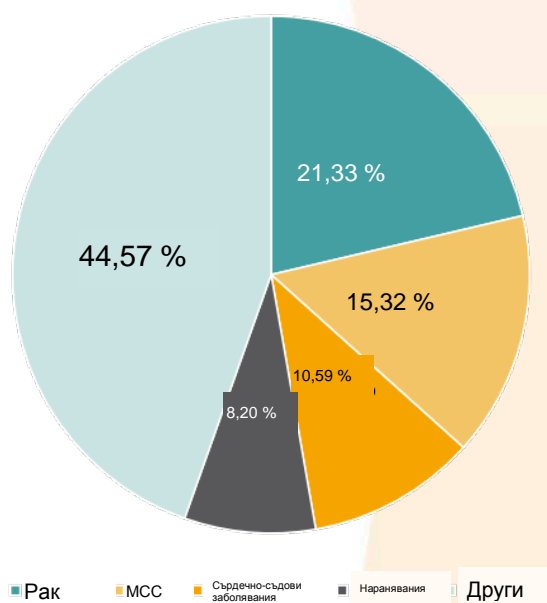
На фиг. 8 е направено сравнение с ЕС-28, като са показани същите проценти за DALY за основните причини за свързани с работата смъртност и заболяемост в световен мащаб. За разлика от ЕС-28 тук основната тежест пада върху сърдечно-съдовите проблеми, следвани от МСС, рак и наранявания.

Фигура 8: Свят — дял (%) на основните причини за свързани с работата смъртност и заболяемост, изразено в DALY на 100 000 служители

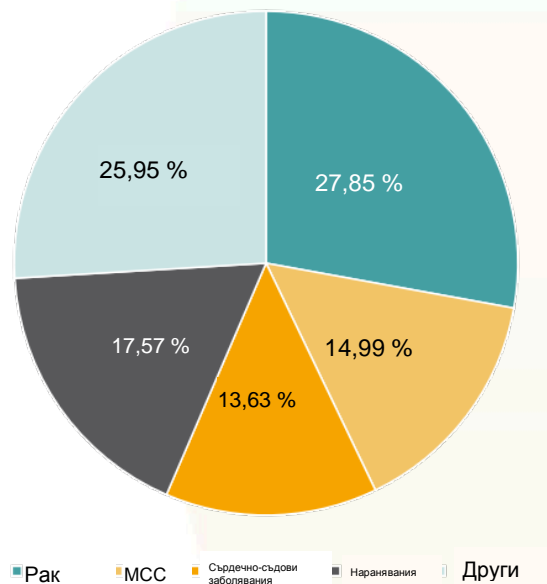

EU-OSHA извърши анализи на основните причини също за всяка от държавите от ЕС-28, Норвегия и Исландия. Това е показано на фиг. 9, 10 и 11, където за пример са дадени Германия, Испания и Унгария. Данните за всички други държави могат да бъдат намерени на уебсайта на EU-OSHA. Разпределението на основните причини за свързаните с работата неблагоприятни въздействия върху здравето може да даде на обществените органи, вземащи решения, ценни идеи за бъдещи стратегии за превенция, които да бъдат приложени в съответните държави.

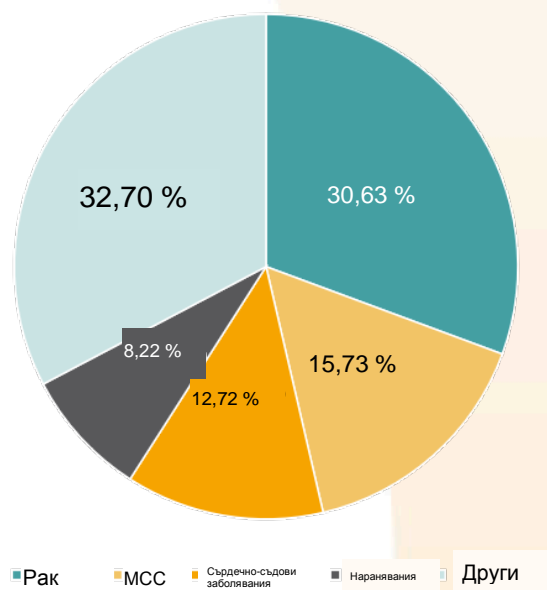
Фигура 9: Германия — дял (%) на основните причини за свързани с работата смъртност и заболяемост, изразено в DALY на 100 000 служители.

Фигура 10: Испания — дял (%) на основните причини за свързани с работата смъртност и заболяемост, изразено в DALY на 100 000 служители.

Фигура 11: Унгария — дял (%) на основните причини за свързани с работата смъртност и заболяемост, изразено в DALY на 100 000 служители.

Анализ на резултатите

В продължение на повече от 20 години MOT публикува редовно глобални оценки на свързаните с работата злополуки и заболявания. Днес тази методология е усъвършенствана в сътрудничество с EU-OSHA и за първи път са направени изчисления въз основа на подробните данни за възникващите разходи. Трудностите за международните стойности на разходите в тази област идват от разликите в наличието и възможностите за сравняване на данните от отделните държави и региони.

Разработената методология се основава на наличието на международни данни от MOT, СЗО и Евростат и предлага модел за приблизителна оценка на разходите за обществото. Въпреки ограниченията, свързани с качеството на данните, например евентуално неправилно отчитане или незадоволителна възможност за сравнение на статистическата информация, моделът дава

устойчиви и надеждни оценки. Процесът на изчисляване е напълно прозрачен и проследим — изпълнението на всяка стъпка от модела е подробно описано на уебсайта на EU-OSHA. С помощта на разработения разходен модел е възможно да се определят основните причини за свързаните с работата злополуки и заболявания и да се изчислят DALY и свързаните разходи за всяка отделна държава.

В този смисъл може да се допусне, че моделът предлага сравнително консервативна оценка на разходите, тъй като много от факторите не могат да се вземат предвид поради липсата на достатъчно данни. Тъй като са използвани международни здравни бази данни, които разполагат с най-добрите налични данни за света, може да се предположи също, че за много от държавите тези данни показват подценяване на действителните проблеми. Вече няколко пъти са установени случаи за вероятно неправилно отчитане на равнище ЕС (вж. Курппа, 2015 г.), което предполага подобен проблем и в по-широк международен обхват.

Някои рискове, например някои форми на рак, психични или заразни заболявания, все още не са взети предвид в оценките на СЗО. Освен това оценката на разходите се основава само на намалена производителност, дължаща се на загубени години труд във всяка държава. Много други фактори, например разходи за здравеопазване, разходи за ранно пенсиониране или презентеизъм (служителите работят, независимо от това, че са болни), също не са включени в модела. В изчисленията изобщо не са взети предвид някои видове труд, например детският труд, незаконната заетост и много видове несигурна работа, които съставляват голяма част от трудовия пазар в много от държавите.

Анализът на първоначалното съдържание потвърждава връзката между подобрените превантивни мерки в съответната държава и свързаното намаляване на случаите на смъртност и заболяемост. Това се изразява съответно чрез по-ниски разходи за свързани с работата заболявания и злополуки в сравнение с БВП на държавата. В социален аспект инвестициите в превантивни мерки са икономически ефективни за държавите и допринасят за повишаване на просперитета.

EU-OSHA анализира подробно специфичните фактори за разходите в някои държави в следващ проект, който вече стартира. В обхвата му са специално избрани държави с добър стандарт на националните данни и са извършени оценки на разходите въз основа на национални източници. Впоследствие този анализ по възходящ подход може да се сравни с модела за приблизителна оценка, като се използват международните данни (низходящ подход), представени по-горе. Това ще позволи оценка и бъдещо оптимизиране на надеждността и валидността на описания тук модел. Първоначалните сравнения на този модел с национални проучвания на разходите, например свързани с работата случаи на ракови заболявания (Zand et al., 2016 г.), показват висока степен на съответствие с международни и национални оценки на разходите.

Повече информация може да се намери на: <https://visualisation.osha.europa.eu/osh-costs#!/>

Използвана литература

EU-OSHA (2017 г.). Изчисляване на разходите заради свързаните с работата злополуки и влошено здраве: анализ на европейските източници на данни. Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург. Достъпно на: <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/estimating-cost-work-related-accidents-and-ill-health-analysis/view>

Kurppa, K. (2015 г.). Severe under-reporting of work injuries in many countries of the Baltic Sea region [„Сериозни проблеми при докладване на трудовите злополуки в много държави от Балтийския регион“]. Финландски институт за професионално здраве, Хелзинки.

Takala, J., Hämäläinen, P., Nenonen, N., Takahashi, K., Chimed-Ochir, O., Rantanen, J. (2017 г.). Comparative Analysis of the Burden of Injury and Illness at Work in Selected Countries and Regions [„Сравнителен анализ на ефектите от злополуките и заболяванията на работното място в определени държави и региони“]. Central European Journal of Occupational and Environmental Medicine [Централноевропейски журнал по професионална и екологична медицина] 23 (1—2), 6—31.

Институт по БЗР и Световен икономически форум в Лозана, Швейцария, 2012—2013 г., http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf

Zand, M., Rushbrook, C., Spencer, I., Donald, K., Barnes, A. (2015 г.). Cost to Britain of work-related cancer, Health and Safety Executive [„Разходи за Великобритания поради ракови

заболявания, Изпълнителен орган по здраве и безопасност], достъпно на:
<http://www.hse.gov.uk/research/rrpdf/rr1074.pdf>

Автори

д-р Дитмар Елслер, Европейска агенция за безопасност и здраве при работа, Билбао, Испания

д-р Юка Такала, Институт по безопасност и здраве на работното място, Сингапур

г-н Йоко Ремес, Финландски институт за професионално здраве, FIOH, Хелзинки, Финландия